

Ankstyvojo amžiaus vaikų su autizmu abilitacijos principai

Kas yra autizmas?

Autizmas – vienas iš tų „keistų“ raidos sutrikimų, apie kuriuos labai sunku paprastai kalbėti. Autizmas yra priskiriamas įvairiapusių raidos sutrikimų grupei. Autizmo sutrikimas pasireiškia jau pirmaisiais gyvenimo metais ir tęsiasi visą gyvenimą. Vieni autizmo požymiai gali keistis, stiprėti arba mažėti, kartais ir visai pranykti, bet vaiko keistumai ir ypatumai išlieka visą laiką. Dauguma autistų prisitaiko gyvenime, bet jiems reikia pagalbos.

Nuo pat pradžių stebimas kitoks vaiko elgesys, bendravimas ir kalbos raida. Vaikai turi menką akių kontaktą, mažai guguoja ir sako garsų, nekartoja, neatsižaukia į vardą. Vieni vaikai gali būti vangūs, mažai aktyvūs, retai prašo valgyti, ilgai iškenčia nepakeitus sauskelnes. Visą iniciatyvą jie palieka mamai. Kiti vaikai nuo pirmų dienų labai jautrūs, dažnai rėkia, blogai miega, labai išrankūs maistui. Prie jų sunku prisitaikyti ir juos suprasti. Nemėgsta būti ant rankų ar vežimėlyje. Pradėjęs vaikščioti vaikai tampa sunkiai valdomi, eina kur nori, dažnai krenta. Vaikai bijo naujos aplinkos ir žmonių, ypač jautrūs garsams. Vaikui augant, pradeda ryškėti stereotipiniai judesiai, vaikas kartoja keistus judesius.

Vaikų su autizmu abilitacija

Vaiko raidos centro Ankstyvosios reabilitacijos skyriuje taikoma vaikų su autizmu reabilitacijos programa, kur didelis dėmesys skiriamas vaiko elgesio formavimui, jo pažintinių galimybių ugdymui, mokymui bendrauti.

Su vaiku dirba specialistų komanda: gydytojas raidos pediatras, psichologas, logopedas, spec. pedagogas, muzikos terapeutas, kineziterapeutas, ergoterapeutas, vaikus ir šeimas konsultuoja socialinis darbuotojas. Vaikas konsultuojamas vaikų ir paauglių psichiatro. Specialistų komanda, ištyrusi vaiką, sudariusi jo reabilitacijos planą, padeda nuspręsti, kokios ugdymo įstaigos vaikui reikėtų.

Programa pradedama nuo vaiko raidos tyrimo, diagnostikos. Vaiko raida tiriama specialiais testais. Tam stebimas vaiko žaidimas, bendravimas, jo prisitaikymas aplinkoje.

Didžiausia vaikų su autizmu problema – sutrikęs bendravimas ir kalbos raidos sutrikimai. Ankstyvosios reabilitacijos skyriuje vaikas mokomas kalbėti ir bendrauti taikant alternatyvios komunikacijos būdus. Naudojant paveikslėlius, nuotraukas, užrašus vaikas supranta dienos struktūrą, žino, ką jis veiks dabar ir vėliau, gali išreikšti savo norus. Kartu yra taikomas struktūruotas vaiko mokymas – specialiai

organizuotas mokymas su elgesio terapijos metodais. Struktūruoto mokymo tikslas – padėti vaikui su autizmu tapti savarankiškesniam, išugdyti kasdienio gyvenimo įgūdžius, sumažinti nerimą, įtampą, elgesio sutrikimus, suteikti gyvenimui džiaugsmo ir prasmės.

Didelę reikšmę turi elgesio terapija. Nuoseklūs, aiškūs, nesikeičiantys reikalavimai vaikui suteikia didesnio pasitikėjimo, sugebėjimo suvokti tėvų poreikius ir norus. Vaiko geras elgesys yra skatinamas, kartu visada įvertinant prieštaraujantį, daug problemų namuose ir kitoje aplinkoje sukeltą elgesį.

Vienas iš svarbių gydymo metodų – sensorinė vaiko stimuliacija. Vaikai autistai turi jutimų suvokimo problemų, todėl pastebimi jų elgesio ypatumai ir keistumai yra susiję su regos, klausos, skonio, lietim, uoslės, pusiausvyros ir kitų sistemų bendros veiklos sutrikimu. Nustačius jutimų integracijos sutrikimus, taikoma sensorinė dieta. Vienų dirgiklių patariama vengti ir vaiką stimuliuoti labai atsargiai. Jei vaikui trūksta stimuliacijos, vaikas skatinamas jos gauti daugiau. Vaikai autistai labai mėgsta vandenį, todėl taikomas sensorinis stimuliavimas, susijęs su vandeniu, suteikia ne tik daug jutiminės informacijos, bet ir teigiamų emocijų. Vaikai lanko sensorinio stimuliavimo grupes, kuriose mokomi bendrauti, judėti, gauna jutimų stimulų.

Grupiniuose užsiėmimuose vaikai mokomi būti kartu, bendrauti, pritaikyti savo elgesį besikeičiančiose situacijose. Žinoma, pirmieji grupiniai užsiėmimai vaikams dažnai būna pakankamai sunkūs, jie sunkiai priima kitų asmenų buvimą, bendro žaidimo taisykles, tačiau išmokti bendrauti, būti kolektyve – tolesnio sėkmingo mokymo sąlyga.

Dalis vaikų su autizmo sutrikimu yra nerangūs, jų judesiai nekoordinuoti, netikslūs. Vaiko judesių koordinaciją, pusiausvyrą galima gerinti taikant kineziterapiją. Vaikas atlieka specialius judesio lavinimo, pusiausvyros ir koordinacijos gerinimo pratimus, taikoma sensomotorinė stimuliacija.

Nėra tokio gydymo metodo, kuris padėtų kiekvienam autistui. Priešingai nei buvo tvirtinama iki šiol, autizmas gali būti gydomas. Autistai gali vystytis ir tobulėti! Svarbu kuo anksčiau pradėti teikti jiems efektyvią pagalbą, gydyti ir ugdyti vaiką autistą. Kuo anksčiau šie vaikai gauna tinkamą pagalbą, tuo geresnės prognozės. Jų pažanga gyvenime tikriausia bus kiek lėtesnė, bet jie tikrai galės gyventi laimingą ir vaisingą gyvenimą.

Parengė Ankstyvosios reabilitacijos skyriaus vedėja gyd. Laima Mikulėnaitė